

Her kesimden izleyicinin dikkatini çeken birbirinden iddialı ve önemli etkinlikler gerçekleştirildi

İstanbul ilginç sergilerle doldu taşı

LEVENT ÇALIKOĞLU

Hayırlı olsun, milenyumda geride bıraktık. Bu arada postmodernistlerin özellikle de **Baudrillard**'ın tarihin, siyasalın, sanatın, toplumsalın ve ideolojilerin sonuna ilişkin kehanetlerinin gerçekleşmediğini görmüş olduk. Yerküreye ne bir göktaş çarptı ne **İsa Mesih** kurtarıcı olarak geri döndü ne de **Kubrick**'in Dr. Strangelove'da olduğu gibi dünyayı nükleer felakete sürükleyecek olan kırımı düğmeye yanlışlıkla basıldı. Tabii ki sonucu ağaç gövdesine bağlı, metaforik bir beklentiydi bu. İşin kötüsü hiçbir şeyin bitmeyeceğini görmek beklenden daha acı bir tecrübe oldu. Peki, şimdi ne yapacağız? Batı bu konuda yeteri kadar yığınak yaptı. Her fırsatta sınırları ortadan kaldırdığını, dünyayı haritasızlaştırdığını, "ötekine" fırsat tanıdığını, modernleşmenin getirdiği kekele türden özgürleşim modelinin iflas ettiğini avazı çıktığı kadar bağırıyor. Sözün kısası bu sayede neredeyse 1000 yıldan beri biriktirdiği günahların kefareti ödüyor. Oysa sanat dahil tüm alanlarda durumun bu kadar iyi niyetli olmadığını gayet iyi biliyoruz. Örneğin eskiden koloniyalizmin tanımı açık seçik ortadaydı. Emperyalist ülke, bir deri bir kemik kalasıya kadar öbür ülkenin tepesine binerdi. Şimdi ise sömürülen ülkeyi ekonomik olarak kaldırmayı, işgücünü artırmayı hedefleyen, insanların oturma odalarındaki televizyondan nasıl yaşayacaklarını, neye ne kadar harcayacaklarını söyleyen karmaşık bir süreç döndü. Dizginleri elinde tutan Batı'nın izni olmaksızın bırakın New York'ta sergi açmayı, elinizi kolunuzu sallayarak Disneyland'a bile gidemezsiniz. Biz ise bir tür hesap dökmü çıkarabileceğimiz bir yılda "neyi yanlış yaptık" sorusunu bile sormadık. Sormadığımız gibi Batılı formatların en sadık ama en beceriksiz izleyicilerinden birisi olmaya da devam ediyoruz. Güzel sanatların sıradan insandan hızla uzaklaştığını görmemek için kör olmak lazım. Özellikle sanatçıların unuttukları bir şey var: Sanatçı, çoğunlukla bir memnuniyetsizlik belirtisi gösteren kişidir. Oturduğu koltuğun çivileri ne yapar ne eder poposuna batmaya başlar. Bugünlerde çevremizde herkes sanat piyasasından, müzayedeleden, kur-naz kolleksiyonerlerden, müzesizlikten, ölüm ordu-larından, F tipi hücrelerden mustarip. Fakat eyleme gelince, olayı ilahi adalete havale ediyoruz. Anlayacağınız, sessiz felsefe yapmakta üstümüzze yok.

Zeid sergisinin açılışı ve '32 Büst' kitabı

Adnan Çoker'le çok şey bilen "sanatçımız" Hülya Avcı'arasındaki söz düellosu, doğrusu 2000 yılının en matrak fakat ne ilginç ki en nazik olayla-rından biri oldu. Hülya Avcı, Erol Kerim Aksoy Vakfı Sanat Galerisi'nin **Fahr el Nisa Zeid** ile yapı-lan açılış sergisinde sarı kırmızı renklerin hakim olduğu bir tablonun önünde "Ben Beşiktaşlıyım, bu resmin önünde fotoğraf çektiğim istemem" diye tutturunca (her nasıl oluyorsa hiçbir kamera Avcı'yı bu sözü söylerken çekememiş!) hemen yanı başın-da duran Adnan Çoker'in gazabına uğradı. İlk bir-kaç saniye ne olduğunu anlayamayan Avcı kızını gardını aldı ve ağzına geleni söyledi. Hatta hızını alamayarak ertesi gün olayı kocasının yumrukları-na havale etmeye kadar götürdü. Bu arada **Erol Aksoy**, (Çoker'in birkaç gün sonraki röportajla-rından birinde söylediğine göre) serginin huzuru-na bozduğu ve misafirlerini rahatsız ettiği gerek-çisiyle Adnan Çoker'i galerinin dışına çıkartmış. Tabii ki olayın ardından basın ve sanat camiası iki-ye bölündü. Ressamlar, Erol Aksoy'u ve Hülya Avcı'yı kınadı, kimi gazeteciler canı sıkılan profes-örlerini Hülya Avcı'a saldırarak pramı yapmaya ça-ıştıklarını iddia etti. İlginçtir, PSD hiç olmadığı ka-dar kararlı bir şekilde olay mahalline intikal etti ve Türkiye'de oluşan kültür yozlaşmasının üzerine gitmeye ve bir eylem stratejisi oluşturmaya karar verdi. EKA Sanat Galerisi'nde hiçbir sanatçının sergi açmaması yolunda da bir tavsiye kararı aldı. Adnan Çoker zaten kararını çoktan vermişti, ardın-dan da **Mustafa Ata** bu mekânda gerçekleşecek olan sergilerin iptali etti. Doğrusu tüm bu karga-şada en doğru cevabı **Beral Madra**'nın verdiği düşünüyorum (13 Kasım Radikal). Madra, **Bedri Baykam**'ın 1987 yılında bir foto resmine yerleş-tirdiği Avcı kızının fotoğrafını referans göster-ecek bütün medyatik ünlüler gibi onun da "out" olacağını, buna karşılık **Fahr el Nisa Zeid**'in res-minin giderek daha çok değer kazanacağını söy-le-di. Görünen o ki 13 yıl geçmesine rağmen Avcı'nı ne düşlediği ilerlemeyi kaydetmiş ne de sanatın di-li konusunda bir şeyler öğrenebilmiş.

Benzer bir tartışmayı tasarımı **Bülent Er-kmen**'in yaptığı, **Faruk Ulay**'ın metinlerini yazdığ-ı, **Tülin Altınlar**'ın da fotoğraflarını çektiği "32 Büst" adlı kitap piyasaya çıkınca yaşadık. Batı'da örneklerine sık rastlayabileceğimiz kitap, araların-da **Şakir Eczacıbaşı**, **Murathan Mungan**, **Sarkis**, **Ayşe Erkmen**, **Mustafa Taviloğlu**, **Ömer Madra** gibi ve sanat dünyasının 32 ünlüsünün belden yukarı-sı çıplak pozları ve onları tanımayan bir yazarın gördüklerinden hareketle kaleme aldığı metinler-den oluşuyordu. Olay, tirajı yüksek gazetelerimiz-in manşetlerine ve ana haber bültenlerine yansı-dı. "Sanat için soyundular." Yalnız manşetlerde di-ğer 30 kişiden ayrı tutulan iki bayanın fotoğrafla-rı neredeyse hedef gösterilerek kullanıldı. Çıplak-lığı, yorgan altı bir muhabbet ya da tam tersi sili-konlu şarkıcılarımızın göğüslerinden ibaret olarak gören toplumumuz ne yazık ki yine doğru düzgün bilgilendirilmedi. Kitabın konsepti, bir kitabı oku-manın yolu yordamı ve değişen yapısı hakkında 20. yüzyılın sonuna yakışır kelimeler edilmedi.

Şahte Picasso'lar ve ilginç sergiler

Memleketimize kaçak giriş yapan "Picasso"lar se tam anlamıyla başımızın belası oldu. Kuveyt'ten alınıp kırsal araziden Türkiye'ye sokulurken ya-alanan beş (ya da altı mıydı?) tablo, uzun bir 'orijinal, orijinal değil' tartışmasından sonra An-ara Devlet Resim ve Heykel Müzesi'nde sergilen-meye alındı. Demek ki orijinalmiş! Fakat gelen gö-lün ki bu kadar kısa sürede ele geçen bu tabloları imse geri istemediği gibi, dünya kamuoyu da ol-

2000
PLASTİK SANATLAR

Yalın çizgilerin, saf renklerin ressamı Şükriye Dikmen, albinolu çocuklarla Esentepe'yi sürreal bir coğrafyaya çeviren İnci Eviner, 1945-60 arası Paris'te yaşamını sürdüren 'Paris Ekolü'nün sergilerinden...

Beyoğlu'ndakilerin anımsattıkları

Mehmet Gülyüz'ün desen sergisinden.

Yapı Kredi Sanat Galerisi ise hem kişisel hem de Beyoğlu'na taşan ser-gileri ile yine izleyicinin çok sevdi-ği ve izlediği sergilere ev sahipliği yaptı. Albinolu çocuklarla birlikte Esentepe'yi sürreal bir coğrafyaya çe-viren **İnci Eviner**, 1945-60 arası Pa-ris'te yaşamını sürdüren ve Paris Okulu olarak adlandırılan hareketin Türk ve uluslararası isimlerini bir araya getiren "Paris Ekolü", İstiklal Caddesi ile Tünel arasındaki halka açık alanlara yayılan "Bugünkü Pro-gram-Gelecek Program", form ve işi-

ğin ressamı **Ferruh Başağa**, yalın çizgilerin, saf renklerin ressamı **Şük-riye Dikmen**. Müstakiller grubunun en önemli temsilcilerinden **Cevat Dereli** ve son olarak da kolleksiyoner-lerin kolleksiyonlarından oluşan "En Sevdikleri" adlı etkinlik, bu yılın ha-tırlanan sergilerinden oldu. Öte yan-dan "Bir Beyoğlu Fotoromanı" adlı açık hava sergisi İstiklal Caddesi'nin önemli olaylarını, insanlarını ve ya-pılarını, caddeye yerleştirilen büyük panolarla anlatmayı hedefliyordu. Teşvikiye'de ise Milli Reasürans

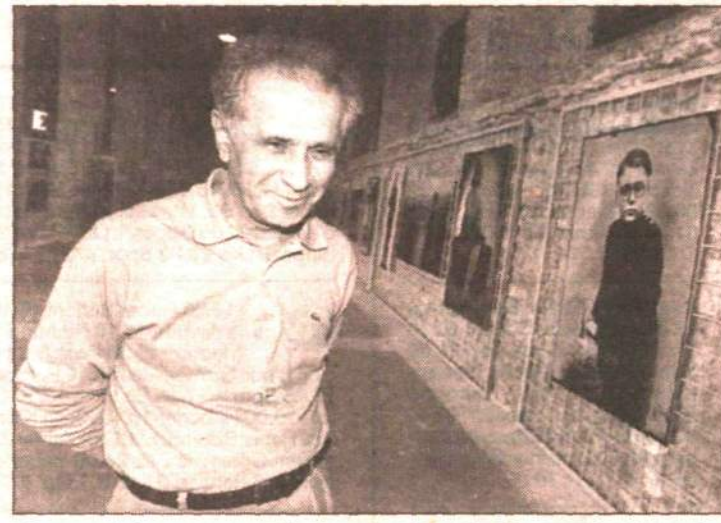
Sanat Galerisi her yıl olduğu gibi bu yılda rakipsiz sergiler gerçekleştirdi. Kıyıda köşede kalmış, unutul-muş sanatçıların sergilerini yapmak galiba bu mekânın yazgısı. Bu yıl da küskün ressam **Saim Özeren**'i gün-demimize taşıdı Milli Reasürans Sa-nat Galerisi. Ardından Goethe Enst-i-tüsü ile birlikte gerçekleştirilen "Marx Ernst: Kitaplar ve Grafikler" sergisi, imgelere takla attıran bu anarşist sanatçının bizde gizli kal-mış çehresine ışık tuttu. Serginin, özellikle gençler arasında yoğun bir

ilgiyle karşılandığını söyleyebiliriz. Beyoğlu'ndaki sergi trafiğine Ka-raköy'den (Kasa Galerisi ile birlikte) cevap vermeye çalışan AXA Oyak Sanat Galerisi ise MSÜ Resim ve Heykel Müzesi kolleksiyonlarından derlenen **Sabri Berkel** ve **Ali Hadi Ba-ra**, **Mehmet Gülyüz**'ün neredeyse kırk yılını kapsayan desen sergisi ve ardından 15 sanatçının daha önce ürettikleri atölye konulu resimlerinin bir araya getirildiği "Dört Duvar: Atölye" adlı konsept sergi ile cevap vermeye çalıştı.

Bir retrospektif sergi örneği

Bu yılın hiç şüphesiz en önem-li sergisi ise Bilgi Üniversitesi ta-rafından düzenlenen **Erol Akyavaş** sergisi oldu. **Beral Madra** ve **Haldun Dostoglu**'nun küratörlü-ğünde hazırlanan sergi, bize Erol Akyavaş'ı enine boyuna tanı-tmakla kalmadı, aynı zamanda bir retrospektif sergi hazırlamanın ne demek olduğunu, sunumunun ayrı bir okuma olduğunu, kulla-nılacak mekânın nasıl düzenlen-mesi gerektiğini de öğretti. Uma-rım bu sergi bir dönemeç ve kı-rılma noktası olur ve yirmi resmi bir araya getirerek retrospektif hazırladıklarını düşünenlere iyi

bir örnek teşkil eder. Bu sergiden önce Galerist Artist tarafından or-ganize edilen "Komert" sergisi-nin de aşağı kalır yanının olma-dığını belirtmek gerekir. "İdi, İdim, İdik" başlıklı sergi nere-deyse çağdaş sanatın ve yüzyılın pek çok problemine ironik bir sor-gulama, alay etme ve çomak sok-mayı amaçlıyordu. Sergide tuval-den video enstalasyona, tabela ressamlarının "Komert" yorum-larından, tiyatroya kadar her tür-lü ifade biçimi kullanıldı. Yine de Komert'in aslında görüldüğü kadar dadaist ve anarşist olma-dığını düşünenler de çıkmadı değil.

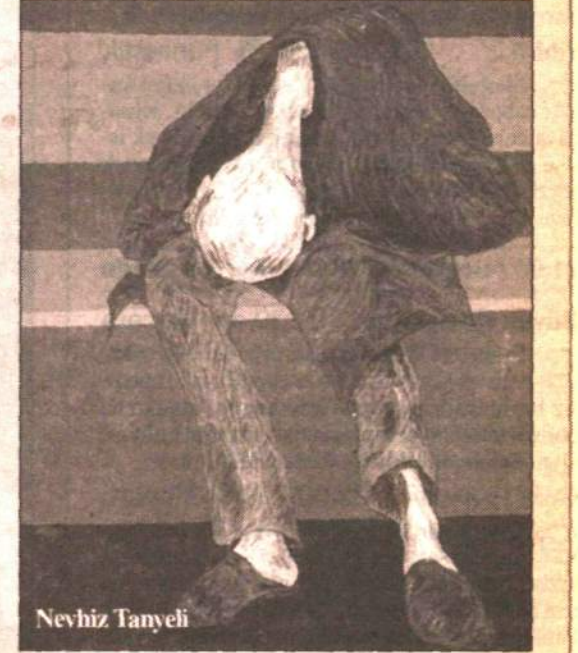

Komert, çağdaş sanatın ve yüzyılın pek çok problemine çomak sokuyordu.

Neşe Erdok

Portreleri ile Neşe Erdok, 20. yüzyılın sonunda çağdaş birey sorunsalına yanıt veren Nevhiz Tanyeli, her sergisinde izleyiciyi şaşırtan **Temür Köran**, **Fatma Tülin**, **Arzu Başaran**, **Selda Asal**, **İsmet Doğan**, **Alp Tamer Ulukılıç**, **Mustafa Horasan** ve **Naile Akıncı**'nın sergileri akılda kaldı.

Nevhiz Tanyeli

Akılda kalanlar ve şaşırtanlar

Bebek'te ise Evin Sanat Galerisi'nin belirgin bir piyasa ve izleyici potansiye-linin olduğunu söyleyebiliriz. Tuval uza-mının boşluğunda tek figür meselesinin üzerine takıntıyla giden **Mustafa Özel**, ça-lışma arkadaşlarına, annesi ve tredeki bir yabancıya ve sadece kendisinin bile-bileceği nedenlerle resmine konu olan ki-silere ait portreleri ile **Neşe Erdok**, çağdaş bir boyama dili ile her sergisinde izleyi-ciyi şaşırtan **Temür Köran**, yaklaşık elli yıldır Eyüp semtini kendi suretine dönüştüren **Naile Akıncı**'nın sergileri, galerinin önemli etkinlikleriydi.

Ayrıca yine Bebek güzergâhında bir başka galeri olan PG Art'ta, boya ve fo-tokopi yoluyla çoğaltılmış imgenin riskli ve örtük ilişkisini, irkiltici figürleriyle bir-

leştiren **Mustafa Horasan**'ın sergisi vardı. Galerist Apelin'le alade bir sergi ve sergi-lemeyi yutacak riskli mekânında ise **Fat-ma Tülin** ve **Arzu Başaran**'ın sergileri akılda kaldı. **Fatma Tülin**'in tuval çalışma-ları uzamdan taşma eğilimi gösterirken **Arzu Başaran**'ın inkiler derinlere inen çok kat-manlı bir arayışın izlerini taşıyordu. Yine **Başaran**'ın **Selda Asal**'la birlikte Fransız Kültür Merkezi'nde gerçekleştirdikleri "Paris Kelimeleri" adlı sergi çağdaş sana-tın malzeme problematine ve bellek me-selesine referans niteliğindedir.

İsmet Doğan'ın Dolmabahçe Kültür Merkezi'nde bir gün açık kalan ve daha sonra Urart Sanat Galerisi'ne taşındığı "Lapsus" adlı sergisi ise meşru tarihe kar-şı yapışökmümlü bir eleştiri ve bağlı ola-

rak tarihin ampirik içeriğini açıklamak üzere sanatçı tarafından tercih edilen dil ve üslubun hegemonik yapısına işaret edi-yordu. Modernizmin üslup batagına sürük-lenmiş sanatçıların özenle izlemeleri ge-reken bir sergiydi bu. 20. yüzyılın sonun-da çağdaş birey sorunsalına cevap ise **Nev-hiz Tanyeli**'nden geldi. Ölüm, işkence, ce-se, paranoya, çaresizlik gibi insani durum-ları Türk resmi için aykırı bir dilde çözen Tanyeli'nin İş Bankası Parmakkapı Sanat Galerisi'ndeki sergisi, baştan aşağı dramın, kayboluşun ve boşluğa yuvarlanışın izle-rini taşıyordu. Emlak Bankası'ndaki **Alp Tamer Ulukılıç** sergisi ise fotoğrafın resim-le olan diyaloguna, bu gerekliliğin bir ka-yıttan öte kişisel bir malzeme olarak da kul-lanımına referanstı.

İki yıl önce çağdaş sanatın önemli temsilcilerin-den Maçka Sanat Galerisi, kapısına kilit asmıştı. Şimdi iki yıl sonra Mudo Maçka Sanat Galerisi ola-rak yeniden açıldı. İlk sergi de galerinin müdavi-mlelerinden **Fusun Onur**'a aitti.

Görülüyor gibi milenyumda İstanbul, herkese ye-tecek ve her kesimden izleyicinin dikkatini çeke-cek sergilerle doldu taşı. Kimisinde güncel sorun-lar irdelendi; kimisinde de sokağın dilinden uzak, fildişi kulesine çekilmiş, sadece biçimsel ve este-tik kaygıların ön planda tutulduğu işler yer aldı.